

Det fria ordets fyrvaktare

250 år av svensk
tidningsutgivning i Finland

Olav S. Melin

Vi behöver en ledstjärna

- I en dunkel världsbild är det svårt att lita på det som vi faktiskt vet.
- Ljuset tändar hopp och mod. Det kan lysa upp avståndet mellan människor med makt – och människor utan makt.
- Därför behövs det fria ordet som riktar sitt ljus mot verkligheten, lyser upp livet och världen.

Tidningen som identitetsskapare

- Henrik Gabriel Porthan grundade den första tidningen. I storfurstendömet förbyttes yttrandefriheten i censur.
- Johan Vilhelm Snellman förvanskade citatet "Svenskar äro vi icke, ryssar vilja vi icke bli, låt oss alltså vara finnar".
- Zacharias Topelius var sociala mediers föregångare.

En orolig tid med politiska mord

- Efter att pressen blivit en viktig aktör i samhället följde en tid av censur. Nya Pressen indragen. Axel Lille tog sin tillflykt till Sverige.
- Ökat ryskt inflytande fick Lennart Hohenthal och Eugen Schauman att ta lagen i egna händer. Borgmästare Hasselblatt och Svinhufvud förvisades till Sibirien.
- Allmän och lika rösträtt 1906 förändrade konstellationerna, från 50 -50 till 85 – 15. Studentbladet närde storgermanska drömmar. Förryskningen tilltog. Klinge väckte debatt 1999.

Självständighet och blodigt inbördeskrig

- Maktlagen (136 – 55) banade väg för självständigheten. Lenin var den första att erkänna Finlands självständighet. Ståhlberg besegrade Mannerheim i presidentvalet.
- Tidningarna var den enda informationskanalen under inbördeskriget, tills de förbjöds. Unikt dokument från 1918 ger en verklighetsbild.
- Inbördeskriget ett trauma som tagit årtionden att bearbeta.

Politiserad tidningspress

- Turbulenta år av språkstrid. Nej till svenska landskap, ja till två nationalspråk. Svenska dagen blev 1919 minnesdag för det svenska kulturarvet.
- Hufvudstadsbladet hade ingen förståelse för åländsk separatism. Demilitariseringen har en lång historia.
- Demokratin ingen självklarhet. Högerextremism och tyskvänlighet bland finlandssvenskarna. Patriotismen formulerades i tidningarnas ledare. Arbetarbladet och Vasabladet undantag.

Amos och hans tidningar

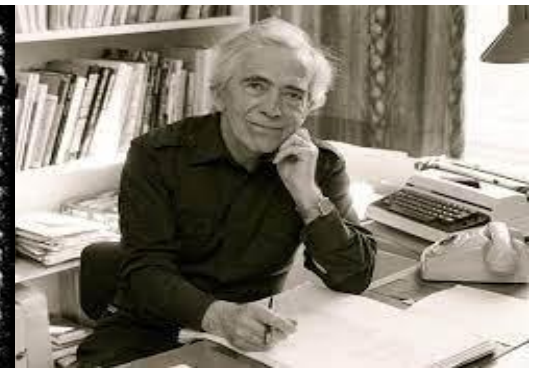
- Amos Anderson lärde sig tryckeri- och tidningsbranschen i Tyskland. Skapade sig en förmögenhet med spekulationsliknande affärer.
- Grundade Mercator, Tilgmanns tryckeri, Finlands första reklambyrå och tog över Nya Pressen. Styrde Hufvudstadsbladet i fyrtio år.
- Nya Pressen en resurs ännu vid nedläggningen 1974.

— Muistakaa, että sitten kun kerromme tulevamme yhteisiä ETVK-yrityksiä, emme kävts samaa solidarisuus.

Finlandiseringen överlevnad eller undfallenhet?

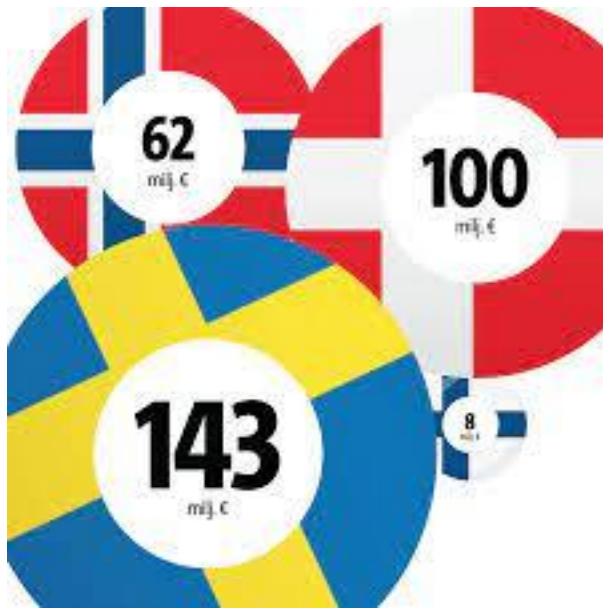
- Självcensuren präglade tidningspressen under 1970- och 80-talen. Vsb-pakten lamslog relationerna till västvärlden.
- Zavidovo läckan bäddade för undantagslagen som tryggade Kekkonens omval. En förnedringens epok för finländsk demokrati.
- Efter årtionden av tystnad har media gjort en pudel.

Tvångssvenskan politiskt slagträ

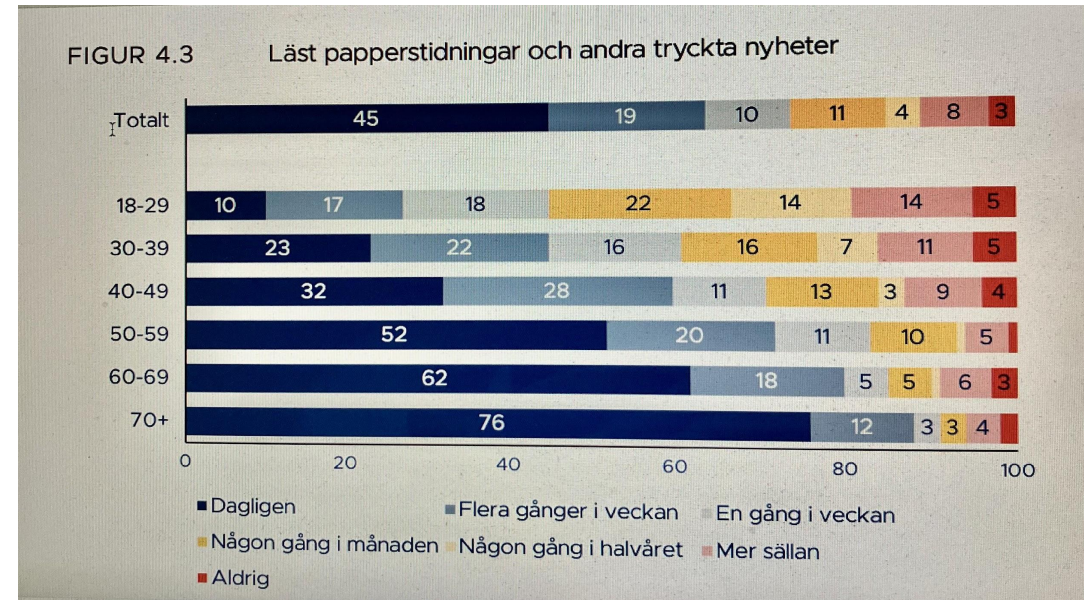
- En mysig minoritetskultur ett effektivt sätt att skapa en enspråkig finsk offentlighet.
- Skolsvenskan ett villkor för landets tvåspråkighet. Svenskan knyter samman de nordiska länderna.
- Sannfinländarnas rötter finns i trettioalets etnonationalism.

Sociala medier utmanar gammelmmedia

- Presstödet obefintligt i nordisk jämförelse, är i praktien ett partistöd. Regeringen Marin ville inte sänka mervärdesskatten till noll procent.
- Algoritmerna skapar en filterbubbla, där vi ser det vi redan tror på. TikTok inget ofarligt nöje.
- Artificiell intelligens formar vår framtid – på gott och ont. Forskare varnar för förfälskningar.
- Desinformation frodas i krigstid. Sociala medier tar inget ansvar för att motarbeta desinformationen.

Yle och tidningarnas webbsidor populära nyhetskällor

- Papperstidningen är inte död – ännu. 38 % väljer mediehusens webbsidor, 32 % Yle och 14 % papperstidningen.
- Unga går sin egen väg – 92 % prioriterar sociala medier.
- Framtiden oviss – men inte hopplös.

De finlandssvenska mediernas framtidsutsikter

